

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Надежда Михайлова Михайлова (Маринчевска)

Институт за изследване на изкуствата, БАН

за придобиване на научната степен „доктор“ по Обществени комуникации и

информационни технологии“ (3.5)

с кандидат Христо Бонев Бонев

Докторската дисертация на Христо Бонев „Развлекателните индустрии в епохата на дигиталните медии“ разглежда развлекателните индустрии във времето на глобализираната комуникация и влиянието на дигиталните технологии, новите медии и интернет върху тях.

Актуалност и значимост: Това е една от най-актуалните днес теми в областта на комуникациите, медиязнанието, кинознанието, информационните науки и т.н. Скоростта, с която протичат процесите в развлекателните индустрии под влиянието на дигиталните технологии, прави анализа труден, но докторантът успява да обхване най-новите явления в областта на развлечението.

Степен на познаване на състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния материал. Христо Бонев показва впечатляваща информираност за най-новите процеси, които протичат в традиционните медии в процеса на тяхната трансформация чрез новите технологии. Той широко ползва и цитира множество чужди и наши автори като Никълъс Негропonte, Лев Манович, Тофлър, Адорно, Руси Маринов, Владимир Михайлов, Михаил Мелтев и др., като в текста си успява да допълни техните обобщения и да предложи свои хипотези. Докторантът дори тоталното преобръща прочутата фраза на Маршал Маклуън „Средството е съобщението“ в новата дигитална среда, в която медиите вече губят контрола си върху съдържанието. Не мога да се спомена, че Христо Бонев ползва не само медийна литература, но и множество икономически и юридически публикации, като неговите интерпретации показват, че той е вникнал дълбоко в същността на тези специфични аспекти на развлекателните индустрии. Тъй като целият текст на дисертацията е посветен на най-актуалните медийни процеси, докторантът се позовава и на много интернет източници и сайтове. Тук той е постигнал съществен принос, като е класифицирал и филтрирал от огромното количество платформи, разширения към социални мрежи, сайтове на компании и т.н. най-важната информация, която

структурира по начин, който е изключително полезен за читателя. В текста има 346 цитата от различни източници.

Съответствие на избраната методология и поставената цел и задачи на изследването с постигнатите приноси. Христо Бонев се опира върху методологиите на медийния анализ, върху теорията на комуникацията, частично върху възгледите на кинознанието за жанровете и ползва много от методите на социалните науки. Работата му е интердисциплинарна и той свободно борави и с терминологията на икономическите и юридическите науки. Тази интердисциплинарност е напълно адекватна на целите и задачите на изследването, тъй като авторът разглежда развлекателните индустрии в тяхната цялост – функциониране, икономически показатели, социален ефект, пазарен потенциал, авторски права и т.н.

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд. Дисертацията е иновативно изследване, чийто най-важен принос е анализът на *трансформацията*, която настъпва в развлекателните индустрии в резултат от влиянието на новите технологии и интернет. Авторът разглежда обстойно девет индустрии (пет от които – медийни). Това създава обща и глобална картина на състоянието им днес, а включването на такива нетрадиционни раздели като спорта, хазарта, изящните и сценични изкуства и културата и увеселителните паркове придава още по-голяма значимост на анализа, като показва кардиналните промени във всички сфери на медийното развлечение.

Основното ядро на дисертацията разглежда филмовата индустрия, електронните медии (радио и телевизия), печатните медии, музикалната индустрия и видеоигрите. В първата глава за всяка от индустриите е направен компетентен исторически преглед на възникването, развитието на технологиите и основните параметри на комуникацията със зрителя/читателя/слушателя. Направен е обстоен анализ на сегментите – продукция, дистрибуция, показ. Разгледани са структурата на отделните индустрии, браншовете, ролята на участниците, икономиката и пазарът им, юридическите регулации. Основният принос в тази първа част е умелото систематизиране на специфичните особености на различните видове развлекателни индустрии и намирането на общия фокус на анализа – пазара и зрителския интерес. Особено важен принос тук е формулирането на предизвикателствата пред всяка от медиите, изправена пред реалностите на дигиталната революция.

Втората глава разглежда по същество трансформациите, които вече са настъпили в развлекателните индустрии и предлага хипотези за бъдещото им развитие. Авторът показва много добра ориентация в една обхватна материя като развитието на дигиталните технологии и интернет и в технологичен, и в социално-комуникативен план. Дигиталната революция и свързаната с нея промяна в очакванията на потребителя са в основата на драматичните промени в традиционните медии, произтичащи от пазарните и икономически нови реалности. Авторът дефинира интернет не като медия, а като комуникационна система. Основната теза на Христо Бонев тук е медийната конвергенция, включваща сближаване на компютърни системи и информационни технологии, телекомуникационни мрежи, но и доставчици на съдържание – вестници, списания, музика, радио, телевизия, филми и развлекателен софтуер. Универсалният код на дигиталните технологии, даващ възможност на потребителя да ползва по свое желание (дори и едновременно) продукти на различните индустрии, ще доведе и до промяна в техния език. Докторантът тук предлага дори тезата, „че границите между познатите досега медии ще изчезнат и ще се появят нови, интерактивни медийни форми, които ще се определят от съдържанието – развлекателно, информационно или образователно, а не от средството за масова комуникация, чрез което се предават, както до сега“ (с. 167).

Христо Бонев детайлно анализира процеса на трансформация на традиционните медии като резултат от два основни фактора. Първият е икономически – поевтиняването на всички етапи от реализацията – продукция, маркетинг, дистрибуция и (отчасти) показ – принуждава всички участници на пазара активно да ползват предимствата на дигитализацията и глобалната мрежа. Вторият е зрителският/слушателски/читателски натиск от променените очаквания на потребителя на информационен, развлекателен или културен продукт. Публиката вече изоставя ролята си на пасивен потребител и все повече започва да бъде активен участник в комуникационния процес на всички нива – от персонализирания избор до намесата в структурата на предлагания продукт. Във формулираните перспективи към всяка подглава за отделните индустрии има и конкретно-практически приноси. Направени са предложения за решаване (или частично решаване) на най-чувствителни проблеми като тези с авторските права, но най-вече са очертани интерактивните възможности на комуникацията, която ще доведе до промяна във филмовия или музикален език в определени случаи.

Значимост на приносите за науката и практиката. Приносите на дисертационния труд са значими за научното осмисляне на бързо развиващия се трансформационен процес в медиите. Практическите приложения на изследването са многопосочни – от много добрия и филтриран информационен материал за различните платформи, сайтове или социални мрежи, който дава ориентири в безбрежното море от дигитални субекти, до хипотезите за бъдещо развитие, които предлагат добри идеи на продуценти, разпространители и други участници в процеса. Препоръчвам дисертационния труд да бъде издаден като монография.

Авторефератът отговаря на изискванията, като отразява адекватно дисертационния труд. Формулираните от докторанта приноси действително се съдържат в текста.

Публикации. Христо Бонев прилага три публикации по темата на дисертацията в научното издание Годишник на Департамент „Масови комуникации“ на НБУ. Те напълно отговарят на изискванията на ЗРАСРБ.

Препоръки. Препоръчвам на докторанта при издаването на книга да добави по-обширен анализ на българската ситуация в развлекателните индустрии. Би било добре, ако се изчистят и някои крайни твърдения, като това, че отделни медии в бъдеще няма да просъществуват, например (с.211).

Заклучение. Обемът и значението на изследвания материал, аналитичността при неговата обработка, приносите на дисертационния труд и научните публикации ми позволяват да смятам, че дисертационният труд на Христо Бонев „Развлекателните индустрии в епохата на дигиталните медии“ напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ. Убедено гласувам с „ДА“ за присъждането на научната и образователна степен „доктор“ на Христо Бонев Бонев.

Проф. д-р Надежда Михайлова (Маринчевска)

9.06.2013